

[Borgbjerg.]

og der er adskillige Lærere, som lader disse Børn, som egentlig skulde sidde 6 Timer paa Skolebænken, komme ud paa Legepladsen, ud i Mark og Have. Dette er meget fornuftigt; men det er ulovligt.

England fik efter Krigen en Lov, der bemyndigede Grevskabsraadene til at gennemføre et Aars Udvidelse af Skoletiden — det ottende Skoleaar, som vi kalder det —, altsaa Skolegang til det femtende Aar, og gøre det obligatorisk i alle Skoler i Grevskabet. Vort oplyste danske Folk staa i stor Fare for at blive overfløjet af Udviklingen i de andre Lande.

Ser jeg ud over det danske Land — ikke over Danmark som Helhed, men selve Landboernes Land — jeg har jo ogsaa været ude til mange Skolemøder og andre Møder —, saa kan jeg ikke nægte, at jeg i de senere Aar fyldes med en vis Pessimisme. Jeg er ellers ikke Pessimist, og jeg ønsker ikke paa nogen Maade, at blive en Jeronimus med Alderen, som ser mørkt paa Fremtiden og paa Udviklingen; men jeg kan ikke nægte, at der er visse Ting derude, som er meget uhyggelige. Jeg var i Fjor til et Skolemøde oppe i Sindal i Vendsyssel; dér stod en Sognepræst op og angreb min Skolepolitik og min Skolelov ved at give nogle mørke, ja grufulde Skildringer af de aandelige og moralske Tilstande paa Landet. Jeg havde jo let ved at svare ham, idet jeg blot behøvede at pege paa, at det var sket under den gamle Skoleordnings Herredømme med obligatorisk Religionsundervisning, med Præsten som født Formand for Skolekommissionen, altsaa som Lærerens nærmeste foresatte o. s. v. Hans Skildring var i Virkeligheden gruopvækkende; men Foreteelser og Retssager som dem, vi har set paa Randersegnen og andre Steder i Landet — jeg skal ikke komme nærmere ind derpaa —, er jo ogsaa foruroligende.

Jeg har ogsaa tit spurgt mig selv i de senere Aar, naar jeg saa paa J. A. K., Nazibevægelsen, L. S.-Strejken o. s. v. med groft materialistisk Interessespolitik: hvorfor er Sporene saa smaa af den folkelig-idealistske Bevægelse, som Grundtvig skabte, eller af den dybt religiøse Bevægelse, Indremission, for den gravede jo paa en Maade et Spadestik dybere, helt ned til det, man tidligere kaldte Almuen. Hvorfor er Sporene saa smaa? Hvorfor er der ingen Idealisme mere? Det ærede Medlem Hr. Axel Dam sagde, at der ikke er ført Kamp om Ideer. Men hvad er Forklaringen? Det er vanskeligt at pege paa bestemte Grunde. Men jeg vil tænke, at en af Grundene har været

den, at Befolkningen ude paa Landet i det sidste halvt Hundrede Aar eller mere har været stillestaaende, at dens Befolkningsoverskud ikke kan anvendes derude og derfor skydes over til Byerne og til andre Erhverv, og dermed skydes naturligvis ogsaa et vist Overskud af Aandskraft, Energi, Initiativ og Moral over, thi det er ikke altid de daarligste, der søger bort, men det er dem, der vil tage Chancen, dem, som vil frem, og som føler, at de ikke kan blive til noget derude. Landarbejderens Kaar er haarde, og Udstykningen til Husmandsbrug gaar for langsomt. Intet vilde være bedre, end om vi kunde faa langt, langt flere selvstændige Husmandsbrug. Efter min Mening er der ikke noget bedre Opdragelsessted for de unge end et rigtig godt Husmandshjem. Men som Udviklingen er gaaet, har det været saadan; og det er maaske den dybeste Aarsag til disse Forhold.

Om det saa er de markedsrejsende, Teltholderne, saa klager de jo over den stigende Immoralitet ude omkring paa Markederne. Naa, ja, jeg kan huske fra min Ungdom, at Madam Klausen fra Farvergade klagede over den stigende Immoralitet — den frie Kærlighed bredte sig saa stærkt, at hendes Forretning gik tilbage. — Men hvordan det nu end er, saa er her alvorlige Ting at overveje. Der trænges til noget nyt; der trænges ogsaa til en idealistisk Bevægelse derude. Og ved en lille Tale, som jeg holdt ved en Partikongres i Aalborg til de unge, da de kom i Fakkeltog om Aftenen, sagde jeg noget, som blev grundigt misforstaaet bl. a. af „Kristeligt Dagblad“ og fra anden Side, hvad jeg nu benytter Lejligheden til at rette, og det var det, at det var en Præst, der havde skildret Tilstandene saa forfærdeligt ved Mødet i Sindal; jeg gør det ikke uden videre til min Skildring, men jeg mener, at her har vore Fagorganisationer en Opgave — og nu har Arbejdsmandsforbundet optaget Landarbejderne i sig og derved givet dem øget Styrke til at øve en Gerning derude — og sammen med Fagorganisationen, Arbejdernes Oplysningsforbund og socialdemokratisk Ungdomsforbund.

Og her maa jeg maaske indskyde en Bemærkning over for det ærede Medlem Hr. Christmas Møller, der beklagede, at de danske Fagforeninger var politiske. Nej, det skal man ikke beklage, for det modsatte vilde føre til, at de kom ind i den samme Retning som den gamle engelske, snævre, meget materielle og materialistiske Trade-Unionisme. Nej, Fagforeningerne maa bl. a